

2. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 № 3125-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>

3. Закон України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 року № 2745-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2745-14/page2>

4. Ширінян Л.В. Фінансовий аудит страховика як метод контролю і регулювання діяльності страхової компанії // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. - №7(134). – С. 114-119.

5. Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження порядку ведення реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 26.02.2013 № 640, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 березня 2013 р. за № 462/22994 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0462-13>

Захожай Костянтин Валерійович,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПДВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ

ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Серед актуальних завдань розвитку сучасної фінансової системи держави в умовах євроінтеграційних процесів важливе місце належить проблемі підвищення ефективності системи оподаткування. Численні недоліки адміністрування податків і зборів зумовлюють втрату бюджетами різних рівнів значних доходів, що негативно позначається на спроможності уряду фінансувати важливі напрями соціально-економічного розвитку держави. Дефіцит фінансових ресурсів також негативно позначається на рівні добробуту

населення, що не лише поглиблює кризові явища в економіці, але й ускладнює процес їхнього подолання [2, с. 26].

В умовах трансформації економічних відносин одним з основних завдань державної фіскальної політики є мобілізація та використання бюджетних ресурсів з метою фінансування суспільно необхідних видатків. Податкова система є важливим аспектом управління державними фінансами, а податок на додану вартість, як непрямий податок, який займає найбільшу частку як у податкових, так і загальних надходженнях бюджету, найкраще характеризує стан доходів Державного бюджету України. З іншої сторони, ПДВ, як найбільший податок на споживання, є ціноутворюючим фактором і впливає на рівень цін та характеризує навантаження на споживачів [2, с. 27].

З метою трансформації та удосконалення системи оподаткування чинно вимог, що постають в контексті євроінтеграції України, потребують дослідження наступні питання, а саме виявлення основних тенденцій функціонування ПДВ в системі державних доходів, визначення його фіскальної ефективності, розкриття проблем, які знижують фіскальну ефективність податку на додану вартість та визначення шляхів вдосконалення оподаткування ПДВ в Україні [3, с. 302].

Фіскальна ефективність ПДВ – спроможність податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів, а конкретні характеристики її вимірювання – це абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджетів і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності тощо [1].

Для аналізу фіскальної ефективності податку варто визначити основні тенденції щодо динаміки обсягів надходжень ПДВ (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів надходжень ПДВ за 2005-2014 роки*

Роки	Обсяги ПДВ	Абсолютні прирости, млрд. грн.		Темпи приросту, %	
		Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий
2005	33803,8	-	-	-	-
2006	50396,7	16592,9	16592,9	49,09	49,09

2007	59382,8	25579	8986,1	75,67	17,83
2008	92082,6	58278,8	32699,8	172,40	55,07
2009	84596,7	50792,9	-7485,9	150,26	-8,13
2010	86315,9	52512,1	1719,2	155,34	2,03
2011	130093,8	96290	43777,9	284,85	50,72
2012	138826,8	105023	8733	310,68	6,71
2013	128269,3	94465,5	-10557,5	279,45	-7,60
2014	139024,3	105220,5	10755	311,27	8,38

*Джерело: складено та розраховано автором за даними Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України [4; 5; 6]

Як бачимо, спостерігається приріст номінального ПДВ протягом аналізованого періоду. Винятком є лише 2009 та 2013 роки, що пояснюється світовою фінансовою кризою, яка в 2009 р. відобразилася і на макрофінансових показниках України, зниженням економічної активності та уповільненням соціально-економічного розвитку в 2013 р., що, в свою чергу, вплинуло на скорочення обсягів імпортованих продуктів та послуг, а, отже, і на ПДВ з імпортованих продуктів та послуг, а також падіння виробництва, яке почалося у III кварталі 2012 року. Також, як бачимо, у 2011р. відбулося збільшення обсягу ПДВ на 50,72%, що зумовлено прийняттям Податкового кодексу України та поліпшенням адміністрування податку. Хоча надходження за даним податком зростають, проте можна відмітити те, що потенційно їх частка може бути ще вищою. Для визначення фіскальної ефективності ПДВ пропонується провести кореляційний аналіз досліджуваного податку з основними макрофінансовими показниками (табл. 2).

Таблиця 2

Взаємозв'язок ПДВ з основними макрофінансовими показниками*

	ПДВ	ВВП	Інфляція	Доходи населення	Показники, що змінюються пропорційно часу
ПДВ	1				
ВВП	0,981271	1			
Інфляція	-0,17476	-0,16302	1		
Доходи населення	0,97041	0,994485	-0,24262	1	

Показники, що змінюються пропорційно часу	0,953948	0,989786	-0,16846	0,990342	1
--	----------	----------	----------	----------	---

*Джерело: розраховано автором за даними Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України [4; 5; 6]

Отже, згідно з даними таблиці 2, можна зробити висновок, що наявний дуже сильний прямий зв'язок між ПДВ та ВВП, доходами населення та показниками, що змінюються пропорційно часу ($r > 0,9$). Тобто, при збільшенні ВВП, зростанні доходів населення та зростанні показників, що змінюються пропорційно часу податок на додану вартість зростає. При цьому, найтісніший зв'язок спостерігається між ВВП та ПДВ ($r = 0,98$), другим за значимістю – зв'язок між ПДВ та обсягом доходів населення ($r = 0,97$), а третім за значимістю – між ПДВ та показниками, що змінюються пропорційно часу ($r = 0,95$).

Аналізуючи істотність зв'язку ПДВ з вищезазначеними показниками, варто сказати, що зв'язок істотний між ПДВ та ВВП, обсягом доходів населення та показниками, що змінюються пропорційно часу ($r > 0,7$).

Якщо аналізувати зв'язок між ПДВ та індексом інфляції, бачимо обернено-пропорційний зв'язок, тобто при рості інфляції надходження ПДВ зменшується. Щодо тісноти даного зв'язку – він є помірним ($r = 0,17$). Якщо ж аналізувати істотність зв'язку між ПДВ та індексом інфляції, помітно, що він є досить слабким ($r = 0,17$).

Коефіцієнт детермінації ($D = r^2$) показує вплив факторної ознаки (ВВП) на результативну (ПДВ). Отож, розрахувавши даний коефіцієнт, можна зробити висновок, що найтісніший зв'язок спостерігається між ВВП та ПДВ (96,3%), тобто динаміка ПДВ на 96,3% залежить від зміни ВВП, а лише на 3,7% - від зміни інших факторів.

Для дослідження впливу зміни ВВП на динаміку ПДВ пропонується провести аналіз еластичності зв'язку ПДВ від ВВП. Так, у 2011 році при зростанні ВВП на 1%, надходження від ПДВ зростають на 2,5%.; у 2012 році при зростанні ВВП на 1%, надходження від ПДВ зростають на 0,8%.; у 2013

році при зростанні ВВП на 1%, надходження від ПДВ зменшуються на 2,5%.; у 2014р. при зростанні ВВП на 1%, надходження від ПДВ зростають на 1,1%.

Отже, користуючись результатами аналізу, слід зробити наступні висновки:

- ✓ ПДВ має високу ефективність з фіскальної точки зору, адже має широку базу оподаткування, яка включає товари і послуги, забезпечує надійність та стабільність надходжень до бюджету, а універсальні ставки полегшують як обчислення податку для його платників, так і контроль фіскальних органів за правильністю та своєчасністю його сплати;

- ✓ з кожним роком фіскальна ефективність ПДВ в Україні збільшується;

- ✓ незважаючи на те, що надходження за даним податком зростають, потенційно їх частка може бути ще вищою, адже потужний сектор тіньової економіки додатково коригує показники ефективності ПДВ в бік їх погіршення;

- ✓ заходи, спрямовані на удосконалення існуючої системи ПДВ, повинні враховувати як інтереси держави в особі податкових органів, так і платників податків та бути націленими на підвищення ефективності функціонування цього податку, на його фіскальної достатності та справедливості;

- ✓ потребують удосконалення напрями оптимізації фіскальної ефективності для забезпечення відчутного ефекту, вони повинні реалізовуватися комплексно із застосуванням системного підходу у відповідності з прийняттям належного нормативно-правового забезпечення;

- ✓ проведене оцінювання фіскальної ефективності податку на додану вартість допоможе при розробці заходів з удосконалення фіскальної та регулюючої дії ПДВ, усунення недоліків його механізму, формування раціональної структури податкових надходжень бюджетів усіх рівнів, тобто сприятиме розробці ефективної фіскальної політики, спрямованої на вдосконалення податкового інструментарію формування бюджетних ресурсів держави для фінансування суспільно необхідних видатків у період нестабільності державних фінансів.

Для вирішення існуючих проблем та підвищення фіскальної ефективності, доцільно здійснити: скорочення пільг з ПДВ та введення диференційованих ставок; вдосконалення критеріїв та механізму автоматичного відшкодування ПДВ; спрощення процедури оподаткування; підвищення кваліфікації працівників органів Державної фіскальної служби України.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Зміни до Закону України від 18.03.2015 // Уряд. кур'єр. – № 263 – VIII.
2. Жукевич О.М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні / О.М. Жукевич // Економічний простір. – 2009. - № 22/2. – С. 24-31.
3. Червінська О.С. Податок на додану вартість в доходах Державного бюджету та проблеми його відшкодування/ О.С. Червінська// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. Вип. 21.5. – С. 298 – 305.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
6. Офіційний сайт Міністерство фінансів України.: [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

Ішук Леся Іванівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Луцького національного технічного університету

м. Луцьк

**ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В УДОСКОНАЛЕННЯ
ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**